บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

สถานที่และสัตว์ทดลอง

ในการทดลอง จะต้องเจาะเลือดโคไม่น้อยกว่า 10 ตัวเป็นระยะ ๆ รวมเป็นเวลาทั้งสิ้น 42 วัน และติดตามผลการผสมพันธุ์ต่อไป ซึ่งเป็นการยากที่จะให้เกษตรกรรายย่อยผู้เลี้ยงโคนมเข้าใจถึงความสำคัญของการศึกษาเพื่อแก้ไขปัญหาการผสมติดยากในโคนมเหล่านั้น และให้ความร่วมมือในระยะยาวตลอดการทดลอง โดยเฉพาะจะต้องมีการเจาะเลือดสัตว์เป็นระยะ ๆ ติดต่อกัน ผู้วิจัยได้รับความกรุณาจากคุณอุดม วังตาล ซึ่งเป็นเจ้าของฟาร์มโคนมขนาดใหญ่ประมาณ 300-400 ตัว ที่อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี คุณอุดม วังตาล เป็นนักวิชาการสัตวบาล ผู้ทรงความรู้ด้านอาหารสัตว์ จึงเข้าใจถึงความสำคัญของการศึกษาในเรื่องนี้ ซึ่งเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นในฟาร์มแห่งนี้เช่นกัน ได้อนุญาตให้ใช้โคกลุ่มหนึ่งเพื่อการวิจัยและให้ความร่วมมือเป็นอย่างดีในการให้ข้อมูล การเก็บตัวอย่างเลือดและการติดตามผลตลอดการศึกษาเริ่มตั้งแต่วันที่ 20 มีนาคม จนถึงวันที่ 23 พฤษภาคม 2527

กลุ่มโคที่ทำการศึกษา เป็นโคพันธุ์ผสม อายุตั้งแต่ 2-6 ปี มีทั้งโคสาวและแม่โคที่มีปัญหาในการผสมซึ่งมีการผสมเทียมมาแล้ว 1-5 ครั้งติดต่อกัน และยังคงให้น้ำนมอยู่ โคเหล่านี้ขณะทำการศึกษา มีความสมบูรณ์ของร่างกาย และอวัยวะสืบพันธุ์ปกติ (ตารางที่ 3, 4 และ 5) มีนายสัตวแพทย์ดูแลสุขภาพและทำการผสมเทียมให้ทุกครั้ง

ที่อยู่อาศัยของโคเหล่านี้เป็นเรือนโรงที่โปร่ง มีอากาศถ่ายเทสะดวก แม่โคอยู่ในสภาพยืนโรงในเรือนโรงสำหรับโคนม แต่โคสาวอยู่ในคอกที่กว้าง มีบริเวณเดินออกกำลังกายระหว่างการศึกษา อุณหภูมิอากาศที่อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี อยู่ระหว่าง 23.8°-36.5°ซ. ความชื้นสัมพัทธ์ระหว่าง 39-97% และมีวันที่ฝนตกเพียง 9 วัน (กรมอุตุนิยมวิทยา, 2527)

I 16624824

อาหารที่ได้รับเป็นหญ้าขน เสริมด้วยหญ้าเนเปียร์ในปริมาณ 30 กก.ต่อตัว และให้อาหารข้นวันละ 2 ครั้ง ๆ ละ 2 กก. อาหารข้นประกอบด้วย กากปาล์ม เมล็ดฝ้าย กระถินสับตากแห้ง มะพร้าวแห้งอัดน้ำมัน ข้าวโพด มันสำปะหลัง รำ กากนุ่น เกลือป่น และโมลาส สำหรับอาหารแร่ธาตุในโคสาวมีแร่ธาตุ ให้กินตลอดเวลาตามที่ต้องการ (free choice) เมื่อโคตั้งท้องจะได้อาหารแร่ธาตุเสริมอีก 30% อาหารแร่ธาตุประกอบด้วย กระดูกป่น เกลือแกง แคลเซียม ฟอสฟอรัส แมงกานีส เหล็ก ทองแดง สังกะสี โคบอลต์ ไอโอไดด์ เซเลเนียม ซัลเฟอร์ และแมกนีเซียม ให้วิตามินเอดีอีผง 200 กรัม ผสมในอาหารแร่ธาตุ 800 กก. มีสัดส่วนในการให้อาหารแร่ธาตุ 2.5 กก. ต่ออาหารข้น 800 กก. น้ำดื่มมีไว้ให้ตลอดเวลา

การเก็บตัวอย่างและการวางแผนการทดลอง

ทำการตรวจการเป็นสัดภายหลังจากที่ได้รับแจ้งจากผู้เลี้ยงว่าโคแสดงอาการเป็นสัด โดยล้วงผ่านทวารหนัก เพื่อตรวจสภาพรังไข่และมดลูก เมื่อพบว่ารังไข่อยู่ในสภาพพร้อมที่จะตกไข่และมดลูกแข็งตัวอยู่ในภาวะของการเป็นสัดเต็มที่ จึงทำการผสมเทียมด้วยน้ำเชื้อพ่อพันธุ์ที่ผ่านการทดสอบคุณภาพแล้ว (Proven sire) จากนั้นเจาะเลือดจากหลอดเลือดดำที่คอ (Jugular vein) ด้วยเข็มเบอร์ 18 ซึ่งสะอาดและแห้ง เก็บเลือดในหลอดแก้วแห้งสะอาดและฆ่าเชื้อแล้วประมาณ 7 มล. ครั้งละ 2 หลอด ปิดจุกด้วยสำลี ปล่อยให้เลือดแข็งตัวที่อุณหภูมิห้องประมาณ 2 ช.ม. แช่เย็นในกระติกน้ำแข็งประมาณ 1 ช.ม. ก่อนนำมาปั่นเหวี่ยงที่ 2500 รอบต่อนาที เป็นเวลาประมาณ 5 นาที แยกซีรั่มเก็บใส่ขวดแก้วแห้งสะอาดปราศจากเชื้อ แบ่งซีรั่มใส่หลอดเล็ก ๆ (aliquot) ในปริมาณที่พอเพียงสำหรับการวิเคราะห์ฮอร์โมนในแต่ละฮอร์โมน เพื่อป้องกันการสลายตัวของฮอร์โมนในการที่ซีรั่มต้องถูกละลายหลายครั้ง เก็บซีรั่มไว้ในตู้เย็นอุณหภูมิประมาณ -20°ซ. เพื่อวิเคราะห์ฮอร์โมนธัยรอกซิน และไตรไอโอโด-ธัยโรนีน เจาะเก็บตัวอย่างเลือดและแยกซีรั่มจากโคแต่ละตัว รวม 8 ครั้ง คือวันแรกซึ่งเป็นวันที่โคมีอาการเป็นสัดและทำการผสมเทียม (วันที่ 0) ต่อมาเก็บทุก 4 วันรวม 5 ครั้ง คือ วันที่ 4, 8, 12, 16 และ 20 จากนั้นเจาะซ้ำอีก 2 ครั้ง คือวันที่ 25 และ 41 ติดตามผลการผสมเทียมในครั้งนั้นภายหลังจากที่ผสมเทียมได้ 2 เดือน ด้วยการล้วงตรวจมดลูกและรังไข่ผ่านทางทวารหนัก

แบ่งโคเหล่านี้เป็น 2 กลุ่มตามผลของการผสมเทียม คือกลุ่มที่ผสมในครั้งนั้น แล้วติดตั้งท้อง และกลุ่มที่ผสมไม่ติดตั้งท้อง สำหรับกลุ่มแรกประกอบด้วยโคสาวที่ยังไม่เคยมีลูก 3 ตัว และแม่โคที่เคยมีลูกแล้ว 2 ตัว กลุ่มที่ผสมไม่ติดตั้งท้องประกอบด้วยโคสาว 2 ตัว และแม่โค 3 ตัว (ตารางที่ 3, 4, 5) การศึกษาระดับฮอร์โมนแต่ละชนิดจะเป็นแบบแฟคทอเรียล 2x8 โดยมีปัจจัย 2 ประการคือ ผลของการผสมพันธุ์ในครั้งนั้น (กลุ่มผสมติด, กลุ่มผสมไม่ติด) และปัจจัย 8 ประการ คือระดับฮอร์โมนในวันต่าง ๆ ที่ทำการศึกษา 8 ครั้งด้วยกัน

วิธีการวิเคราะห์ฮอร์โมนด้วยวิธีเรดิโออิมมิวโนเอสเสย์

การทดสอบคุณภาพของชุดวิเคราะห์ฮอร์โมน

ก่อนที่จะเริ่มทำการวิเคราะห์ฮอร์โมนได้ทำการทดสอบคุณภาพของชุดวิเคราะห์ฮอร์โมนทั้งสองชนิดให้เป็นที่ยอมรับ และเชื่อถือได้ตามวิธีการของ Reimers และคณะ (1981, 1982 a) ได้แก่

การทดสอบความสามารถในการหาปริมาณฮอร์โมนจำนวนน้อยที่สุด

เป็นการทดสอบความไวของชุดวิเคราะห์นี้ เพื่อหาปริมาณของฮอร์โมนจำนวนน้อยที่สุดได้ โดยใช้ค่าเฉลี่ยของ maximum binding ± 2 SD ซึ่งคำนวณจากหลอดทดลองที่มี maximum binding 10 หลอด

การหาความแม่นยำในการเอสเสย์

คำนวณความคลาดเคลื่อนที่อาจเกิดขึ้นในการวิเคราะห์ครั้งนี้จากการหาสัมประสิทธิ์แห่งการกระจายจากซีรั่มตัวอย่างเดียวกัน 10 ครั้ง ค่าสัมประสิทธิ์แห่งการกระจายในการวิเคราะห์แต่ละครั้งเป็นไปได้ถึง 10% คำนวณความแม่นยำและความแน่นอนระหว่างการทำเอสเสย์แต่ละครั้งโดยหาค่าสัมประสิทธิ์แห่งการกระจายของซีรั่มตัวอย่างที่มีความเข้มข้น 2 ระดับ คือต่ำ และสูง ซึ่งค่าสัมประสิทธิ์แห่งการกระจายระหว่างการเอสเสย์แต่ละครั้งเป็นไปได้ถึง 20%

การทดสอบความจำเพาะของเอสเสย์

เป็นการทดสอบความจำเพาะของแอนติบอดีที่ใช้ในการวิเคราะห์ซึ่งสามารถจับกับแอนติเจนที่ต้องการวัดปริมาณได้ โดยไม่ถูกรบกวนด้วยสารอื่น ในการศึกษานี้ได้ใช้วิธีทำ

ตารางที่ 3 ประวัติโคที่ทำการศึกษา

หมายเลขโค	อายุ(ปี)	พันธุ์	จำนวนลูกที่คลอด (ตัว)	สถานภาพของการให้ลูก
3304[ก]	2	ขาวดำ	-	โคสาว
527[ก]	2	เรดเดน	-	โคสาว
525[ก]	2	บราวน์สวิส	-	โคสาว
57[ก]	3.5	บราวน์สวิส	2	คลอด 18-6-26
894[ก]	6	บราวน์สวิส	5	คลอด 4-12-26
504[ข]	2	เรดซินดี	-	โคสาว
505[ข]	2	บราวน์สวิส	-	โคสาว
51[ข]	4	ขาวดำ	2	คลอด 8-11-26
403[ข]	3	ขาวดำ	1	คลอด 12-10-26
909	4.5	ขาวดำ	3	คลอด 2-4-26

ก = กลุ่มที่ผสมในครั้งนั้นแล้วติดตั้งท้อง

ข = กลุ่มที่ผสมไม่ติด

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 4 สภาพร่างกายของโคที่ทำการศึกษา และประวัติการผสมพันธุ์ย้อนหลัง

หมายเลขโค	สภาพร่างกาย	รังไข่	มดลูก	จำนวนครั้งที่ผสมไม่ติดก่อนทำการศึกษา	ช่วงระยะห่างระหว่างการผสมในแต่ละครั้ง (วัน)
3304[ก]	สมบูรณ์	ปกติ	ปกติ	1	21
527[ก]	สมบูรณ์	ปกติ	ปกติ	-	-
525[ก]	สมบูรณ์	ปกติ	ปกติ	2	15,21
57[ก]	สมบูรณ์	ปกติ	ปกติ*	5	28,29,26,20,41
894[ก]	สมบูรณ์	ปกติ	ปกติ	-	-
504[ข]	สมบูรณ์	ปกติ	ปกติ	2	18,66
505[ข]	สมบูรณ์	ปกติ	ปกติ	4	21,63,18,22
51[ข]	สมบูรณ์	ปกติ	ปกติ	3	25,18,37
403[ข]	สมบูรณ์	ปกติ	ปกติ	1	36
909[ข]	สมบูรณ์	ปกติ	ปกติ	1**	2 รอบการเป็นสัดหลังจากแท้งลูก

ก = กลุ่มที่ผสมในครั้งนั้นแล้วติดตั้งท้อง

ข = กลุ่มที่ผสมไม่ติด

* = เคยมีประวัติมดลูกอักเสบ

** = แท้งลูกหลังจากตั้งท้องได้ 217 วัน

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 5 ปริมาณน้ำนมในแม่โคที่ทำการศึกษา

หมายเลขโค	ระยะการให้นม (วัน)	ปริมาณน้ำนม (กก.)	
		รวม	ต่อวัน
57[ก]	278	2068	7.4
894[ก]	141	919	6.5
51[ข]	258	2397	9.2
403[ข]	315	3143	9.9
909[ข]	235	2060	8.7

ก = กลุ่มที่ผสมในครั้งนั้นแล้วติดตั้งท้อง

ข = กลุ่มที่ผสมไม่ติด

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

serial dilution ของซีรั่มที่ต้องการทดสอบด้วยความเข้มข้น 1:1, 1:2 และ 1:4 ทำเอสเสย์ร่วมกันไป นำค่าที่ได้มากำหนดจุดบนกระดาษกราฟ logit-log เปรียบเทียบกับจุดที่ได้จากค่าฮอร์โมนมาตรฐานของชุดวิเคราะห์ฮอร์โมน เมื่อลากเส้นต่อระหว่างจุดเหล่านี้ เส้นที่เกิดจากค่าของ serial dilution ของซีรั่มจะต้องขนานกับเส้นที่เกิดจากค่าฮอร์โมนมาตรฐานของชุดวิเคราะห์ ซึ่งแสดงว่าแอนติเจนหรือฮอร์โมนในซีรั่มและในชุดวิเคราะห์ฮอร์โมนนี้ มี immunological similarity เอสเสย์เป็นที่เชื่อถือใช้ในการวิเคราะห์ได้

<u>วิธีการวิเคราะห์ฮอร์โมนด้วยวิธีเรดิโออิมมิวโนเอสเสย์</u>

<u>ฮอร์โมนธัยรอกซิน</u>

ใช้ชุดวิเคราะห์ฮอร์โมนธัยรอกซินสำเร็จรูปชนิด Coat-A-Count Total T_4 kit (Diagnostic Product Corporation) ซึ่งเป็น Solid phase ของไอโอดีน 125 เรดิโออิมมิวโนเอสเสย์ สามารถวัดระดับ total T_4 ทั้งในรูปของฟรี และเบานด์ (bound) ธัยรอกซินในซีรั่ม เมื่อเติมไอโอดีน 125 ธัยรอกซิน ผสมกับ blocking agent ลงไปในซีรั่ม blocking agents จะแยกเบานด์ธัยรอกซินออกจาก Carrier protein ไอโอดีน 125 ธัยรอกซินจะแย่งกับธัยรอกซินในซีรั่มทั้งสองรูปเพื่อจับกับแอนติบอดีซึ่งฉาบอยู่กับผนังของหลอดทดลอง เมื่อปฏิกริยาเสร็จสิ้นลงแล้ว ส่วนที่เหลือจากปฏิกิริยาจะถูกเททิ้งไป เหลือแต่ส่วนที่เป็นไอโอดีน 125 ธัยรอกซิน ซึ่งจับแอนติบอดีที่ผนังของหลอดทดลอง นำมาวัดปริมาณรังสีด้วยแกมมาเคาน์เตอร์ในเวลา 1 นาทีทุกหลอด ปริมาณรังสีในแต่ละหลอดจะเป็นปฏิภาคกลับกับปริมาณ total T_4 ที่มีในซีรั่ม นำปริมาณรังสีที่ได้มาหาเปอร์เซ็นต์ไบน์ดิง

<u>การคำนวณเปอร์เซ็นต์ไบน์ดิง</u>

เป็นความสามารถของไอโอดีน 125 ธัยรอกซินที่แย่งกับธัยรอกซินในซีรั่มเพื่อจับกับแอนติบอดีที่ผนังของหลอด โดยเปรียบเทียบกับหลอดที่ไม่มีซีรั่ม (Bo) ซึ่งถือว่ามีความสามารถในการจับกับแอนติบอดีได้สูงสุด (maximum binding, MB) ใช้สูตรในการคำนวณดังนี้คือ

$$\% \text{ binding} = \frac{\text{net count}}{\text{net MB count}} \times 100$$

net count ได้จากผลต่างระหว่างค่าเฉลี่ยปริมาณรังสี (count per minute, CPM) ในแต่ละตัวอย่างซึ่งทำซ้ำกัน 2 หลอด กับค่าเฉลี่ยปริมาณรังสีในหลอดที่ไม่มีแอนติบอดีฉาบที่ผนังหลอด (nonspecific binding, NSB)

ดังนั้น net count = average CPM - average NSB CPM

net MB count = average MB CPM - average NSB CPM

<u>การสร้างเส้นมาตรฐานเพื่อใช้คำนวณระดับของฮอร์โมนในซีรั่ม</u>

ชุดวิเคราะห์ฮอร์โมนธัยรอกซินที่ใช้ศึกษามีฮอร์โมนที่ใช้เป็นมาตรฐาน 6 ระดับด้วยกันคือ 0, 10, 40, 100, 160 และ 240 นาโนกรัม/มล. แต่เนื่องจากในโคนมมีปริมาณฮอร์โมนธัยรอกซินอยู่ในระหว่าง 10-40 นาโนกรัม/มล. ดังนั้นจึงใช้ความเข้มข้นของฮอร์โมนที่จะเป็นเส้นมาตรฐานในการศึกษาครั้งนี้ 5 ระดับด้วยกันคือ 0, 20, 50, 80 และ 120 นาโนกรัม/มล. ทั้งนี้เพื่อให้ค่าของฮอร์โมนในซีรั่มอยู่ในระยะกลางของเส้นมาตรฐาน คำนวณเปอร์เซ็นต์ไบน์ดิงจากความเข้มข้นมาตรฐานเหล่านี้ นำไปกำหนดจุดลงบนกระดาษกราฟ logit log โดยมีแกนนอนเป็นความเข้มข้นของฮอร์โมน และแกนตั้งเป็นเปอร์เซ็นต์ไบน์ดิง เส้นตรงที่ลากผ่านจุดเหล่านี้จะเป็นเส้นตรงมาตรฐาน (standard curve) ซึ่งนำมาใช้คำนวณระดับฮอร์โมนในซีรั่มตัวอย่างได้

<u>การวิเคราะห์ธัยรอกซินในซีรั่ม</u>

ละลายซีรั่มก่อนนำมาวิเคราะห์ในอุณหภูมิห้อง ทำให้ซีรั่มผสมเป็นเนื้อเดียวกันโดยคว่ำหลอดขึ้นลง 2-3 ครั้ง ในการเอสเสย์แต่ละครั้งหลอดทดลองทั้งหมดจะประกอบด้วย หลอดซึ่งไม่มีแอนติบอดีเพื่อวัด NSB CPM หลอดสำหรับหาค่าฮอร์โมนมาตรฐาน 5 ระดับ หลอดทดสอบความไวของการวิเคราะห์ ความจำเพาะ ความแม่นยำในและระหว่างเอสเสย์ และซีรั่มตัวอย่างทั้งหมดที่ต้องการหาปริมาณฮอร์โมน ทำการเอสเสย์ไปด้วยกันและทำซ้ำ (duplicate) ทุกหลอด

ใช้ปิเปตอัตโนมัติ (automatic pipette) ดูดซีรั่ม หรือสารที่ต้องการเอสเสย์ในปริมาณ 25 ไมโครลิตรลงในหลอดแต่ละหลอด ซึ่งมีแอนติบอดีฉาบอยู่ที่ผนังหลอด เติม 1 มล. ของสารผสมซึ่งมี blocking agent ปนกับไอโอดีน 125 ธัยรอกซิน ลงไป เขย่าด้วย vortex mixer นำไป incubate ในน้ำอุ่นที่อุณหภูมิ 37°ซ. เป็นเวลา 60 นาที

เทน้ำใสทิ้งทั้งหมด คว่ำหลอดให้น้ำหยดจนหมด 2-3 นาที ก่อนที่จะสะบัดอย่างแรง เพื่อกำจัดน้ำใสที่เหลืออยู่ให้หมด คว่ำไว้บนกระดาษซับให้หลอดแห้ง ก่อนนำไปนับปริมาณรังสีในแกมมาเคาน์เตอร์ 1 นาที

นำค่าปริมาณรังสีที่ได้มาคำนวณเปอร์เซ็นต์ไบน์ดิง สร้างเส้นตรงมาตรฐานของฮอร์โมนจากชุดวิเคราะห์ และคำนวณหาค่าฮอร์โมนธัยรอกซินที่มีในซีรั่มแต่ละหลอดจากเส้นตรงมาตรฐาน

<u>ฮอร์โมนไตรไอโอธัยโรนีน</u>

ใช้ชุดวิเคราะห์ฮอร์โมนไตรไอโอโดธัยโรนีนชนิด Coat-A-Count T_3 RIA kit (Diagnostic Product Corporation) ซึ่งเป็น Solid phase ของไอโอดีน 125 เรดิโออิมมิวโนเอสเสย์ สำหรับหาค่าของไตรไอโอโดธัยโรนีนในซีรั่ม ได้ทำการตรวจสอบคุณภาพของชุดวิเคราะห์นี้ด้วยวิธีการต่าง ๆ เช่นเดียวกับการตรวจสอบคุณภาพชุดวิเคราะห์ฮอร์โมนธัยรอกซิน มีวิธีการคำนวณเปอร์เซ็นต์ไบน์ดิง และการสร้างเส้นมาตรฐานคล้ายคลึงกับวิธีการที่ใช้สำหรับฮอร์โมนธัยรอกซิน ต่างกันแต่เพียงความเข้มข้นของฮอร์โมนที่จะใช้เป็นเส้นตรงมาตรฐาน จะมีความเข้มข้น 5 ระดับคือ 0, 0.2, 0.5, 1.0, 2.0 และ 6.0 นาโนกรัม/มล. ซึ่งจะครอบคลุมพิสัยของระดับฮอร์โมนไตรไอโอโดธัยโรนีนในซีรั่มของโคนมได้ดี

<u>การวิเคราะห์ไตรไอโอโดธัยโรนีนในซีรั่ม</u>

มีวิธีการเตรียมซีรั่มและการเอสเสย์เช่นเดียวกับธัยรอกซิน ต่างกันที่ปริมาณของซีรั่มที่ใช้ในการเอสเสย์เป็น 100 ไมโครลิตร และ incubate เป็นเวลา 120 นาที

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

การวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ

ระดับฮอร์โมนแต่ละชนิดที่คำนวณได้จากเส้นตรงมาตรฐาน นำมาวิเคราะห์โดยใช้ Analysis of variance แบบ Factorial design 2x8 และเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยระหว่างกลุ่มด้วย Duncan's New Multiple Range Test (Steel และ Torrie, 1980) การวิเคราะห์ด้วยวิธีนี้จะบ่งถึงความแตกต่างของระดับฮอร์โมนระหว่างกลุ่มโคที่ผสมติดและกลุ่มโคที่ผสมไม่ติด เปรียบเทียบระดับฮอร์โมนในแต่ละวันที่ทำการศึกษา ตลอดจนความแตกต่างที่อาจเกิดขึ้นได้ ซึ่งเป็นผลของปฏิกิริยาระหว่างภาวะเจริญพันธุ์ หรือผลของการผสมพันธุ์กับระดับฮอร์โมนในแต่ละวันที่ทำการศึกษา

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย